

Ry Højskole 19. til 22. oktober 2009

Inspirationskursus for gymnasieskolens musiklærere

Anden afdeling: Indledning

ved Bjarne Mørup

Bilag 2 om "*Musik på musik*" udspringer oprindeligt af vores plan om også at nå at folde denne idé mere ud, men tiden gør, at vi må nøjes med at knytte nogle få betragtninger til dette meget omfattende, rigt facetterede og spændende emne.

"Lån er tilladelige, når blot man betaler tilbage med renter" - citeret efter hukommelsen fra Johann Matthesons *Der vollkommene Capellmeister* (1739). Den praksis at citere allerede eksisterende musik eller direkte bruge det som tematisk grundlag er ældgammel, sådan som det også fremgår af vores bilag 2.

Det er et utroligt vidtspændende og varieret område, som rækker lige fra det at udnytte et melodisk forlæg til f.eks. en messe eller en variationsrække som f.eks. Sweelincks "*Mein junges Leben hat ein End*", Bachs koralvariationer, Mozarts klavervariationer som f.eks. de 12 over "*Ah vous dirai-je maman*", Beethovens over Paisiellos "*Nel cor più non mi sento*", Brahms' "*Händel-variationer*" m.m.fl. til ganske korte citater af kendt musik, transskriptioner som hos f.eks. Bach, Liszt og Busoni, indarbejdelse af kendt melodistof som f.eks. Bach-koralen i Bergs violinkoncert eller Luthers "*Ein feste Burg ist unser Gott*" i Mendelssohns 5. Symfoni. Hertil kommer selvcitater som f.eks. når Wagner citerer "*Tristan og Isolde*" i "*Mestersangerne*" eller når Shostakovich citerer sig selv i den 8. Strygekvartet. Interessant er også "*stafet-citater*" – altså det fænomen, at flere komponister efter tur citerer hinanden som f.eks. Mahler, der først formodentlig citerer en folkemelodi i sin lied "*Antonius von Padua Fischpredigt*", derefter citerer denne lied i 3. sats af 2. Symfoni, som Berio igen citerer i 3. sats af sin "*Sinfonia*" og som Karl Aage Rasmussen igen citerer i sit værk "*Berio Mask*".

Citater kan have mange bevæggrunde: Når Shostakovich i sin sidste komposition sonaten for bratsch og klaver citerer Beethovens "Måneskinssonate" er det et udtryk for, at han ønsker at indarbejde de konnotationer, vi som lyttere har med netop det værk; når Ives indarbejder citater af kendte amerikanske melodier, er det oftest udtryk for en længsel tilbage mod barndommen; når Crumb i "Vox balaenae" citerer Strauss' "Also sprach Zarathustra", er det for at tilføje et betydningsindhold, som netop denne musik rummer for os alle; når Pärt i sit korværk "Credo" indarbejder Bachs C-dur præludium fra WK I, er det – måske – et udtryk for en længsel tilbage mod en anden og bedre verden; når mange komponister i tiden efter 1960'erne citerer tonale komponister er det måske – med Pendereckis ord – en længsel efter den rene dur, som bestemt ikke havde været passende i Darmstadt-perioden; når Karl Aage Rasmussen i "Genklang" citerer adagiettoen fra Mahlers 5. symfoni, forklarer han det selv i et interview med Anders Beyer i DMT nr. 1 1997/98 således:

" Det forstemte klaver repræsenterer især Mahlers musik: Adagiettoen fra hans 5. Symfoni, som netop på det tidspunkt var på mode som signaturmusik i Viscontis film over Thomas Manns "Døden i Venedig". Her bliver den til en slags kulturaffaldsmyte. Forestillingen om denne musik som et stort romantisk udtryk og samtidig som kulturaffald, gav liv til idéen om at indsætte den i en ironisk, men åbenlyst forrådnende, forvitret sammenhæng. Det forstemte klaver refererer ikke blot til forfald, men samtidig til wienervalse, små barcaroler, salonmusik osv. Det er som en vældig romantisk gestus der synker ned og bliver "gesunkenes Kulturgut" for ørerne af én".

Når Copland i balletmusikken "Hear ye! Hear ye!" fra 1934 forvrænger "Starspangled Banner" er det for at udtrykke en utilfredshed med den politiske linje i USA, som svarer til, da Jimi Hendrix spillede den på "Woodstock" under Vietnam-krigen. Heroverfor kan man stille Duke Ellingtons koncerter under krigen f.eks. Carnegie Hall 1943, hvor han spillede den som et udtryk for sin patriotisme under indtryk af 2. Verdenskrig.

Der er mange andre synsvinkler, som man kunne anlægge på dette emne – egentlig polystilistisk collage-musik, som hos f.eks. Schnittke, eller cover versions f.eks. hvad

enten det drejer sig om Elvis Presleys version af Carl Perkins "Blue Suede Shoes" eller Sex Pistols forvrængede udgave af "My Way" – men tiden tillader ikke at gå nærmere ind på dette, så vi må håbe, at vi har videregivet et par gode ideer! Hvis der bliver tid til sidst, vil vi gerne besvare spørgsmål angående andre af vores forslag, men husk: Der er kun tale om et inspirationskatalog!

Så meget om bilag 2 - og nu til bilag 3, som hænger sammen med vores anden case "Krigen og musikken", hvor vi vil foretage fem nedslag, som er mærket med * i bilaget.

Jeg vil ikke bruge tid på at gennemgå bilag 3, men straks give ordet til Orla, som vil tage fat på Liszt, Mahler og Messiaen. Hvis der bliver tid til det, vil vi også her gerne knytte flere kommentarer til vores forslag.